

Marek Mudant

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Wydział Humanistyczny

**Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
– rola ośrodków interwencji kryzysowej
w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie**
Preventing social exclusion – the role of crisis
intervention centres in the system
of counteracting domestic violence

Streszczenie: W XXI wieku zjawisko przemocy w rodzinie jest zjawiskiem demokratycznym. Dotyczy wszystkich grup społecznych bez względu na wykształcenie, pochodzenie, wysokość dochodów. Od prawie 20 lat Państwo Polskie kładzie szczególny nacisk na przeciwdziałanie temu zjawisku. W 1998 roku Policja jako pierwszy podmiot zaczęła wcielać w życie procedurę przeciwdziałania przemocy w rodzinie pn. „Niebieskie Karty”. W 2005 roku weszła w życie ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakładając szereg obowiązków na organy administracji rządowej i samorządowej. Jednocześnie ustawa ta określiła uprawnienia osób doznających przemocy w rodzinie i określiła formy pomocy świadczonej przez poszczególne podmioty. W 2010 roku znowelizowano ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w konsekwencji każdy samorząd gminny został zobowiązany do przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym. Ostatnim obowiązującym aktem jest rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Ww. akty prawne nałożyły również na samorządy powiatowe określone zadania w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Między innymi jednym z zadań jest tworzenie Ośrodków Interwencji Kryzysowej. Ośrodki te szczególnie w powiatach, gdzie większość ogółu stanowią mieszkańcy wsi, pełnią jednocześnie rolę liderów w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Gminy wiejskie, jak również niewielkie samorządy miejskie nie mają możliwości, w tym również dostatecznych środków finansowych, na realizację wszystkich form pomocy dla osób doznających przemocy, ale również osób stosujących przemoc (specjalistyczne wsparcie, pomoc psychologiczna, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc itp.).

Słowa kluczowe: przemoc w rodzinie, interwencja kryzysowa, procedura „Niebieskie Karty”

Abstract: In the 21st century the phenomenon of domestic violence is recognized as democratic phenomenon. It involves every social group regardless of education, origin and income. For almost 20 years, the Polish State has laid particular emphasis on the prevention of this phenomenon. In 1998, the Police, as the first entity started to enact the procedure for the domestic violence prevention, known as “Blue Card”. In 2005, a Law connected with domestic violence prevention came into force, imposing a number of obligations to the government and local government administration bodies. At the same time, the act set forth the rights of people suffering from domestic violence and defined the form of assistance provided by particular administration bodies. In 2010, the above mentioned Law was amended, within the work in Interdisciplinary Team in particular, pursuant to this amendment, every local government at the level of a commune was obliged to counteract domestic violence. The last current Act in force is the Regulation of the Council of Ministers of 13 September 2011 on the “Blue Card” procedure and a model form concerning “Blue Card”. The above mentioned legal acts, also imposed to the Poviats-Level Local Government particular tasks in the system of counteracting domestic violence. One of the tasks is to establish Crisis Intervention Centre. These Centres, especially those located in poviats, where the majority of inhabitants occupy the rural areas, perform at the same time the role of a leader in the case of counteracting domestic violence. Not only rural municipalities, but also minor municipal governments do not have the possibilities and also sufficient financial resources for the implementation of all forms of assistance for people suffering from domestic violence, but also for those who use violence against others (specialized support, psychological advice, educational and corrective impacts for those who use violence against others etc.).

Keywords: domestic violence, Crisis Intervention, “Blue Card” procedure

Wstęp

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na organy administracji samorządowej szereg obowiązków, jednocześnie dając uprawnienia osobom doznającym przemocy w rodzinie (ofiaram). Już preambuła wyżej wymienionej ustawy stanowi, iż: „Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększania skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie sta-

nowi się, co następuje: [...]” (Preambuła w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw Dz.U. Nr 125, poz. 842, która weszła w życie z dniem 1 sierpnia 2010 r.).

Zgodnie z art. 6 ust. 3 cytowanej wyżej ustawy „do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej” (ustawa z dnia 29 lipca 2015 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. poz. 1390).

Jeszcze przed wejściem w życie ww. ustawy od początku 2005 roku zgodnie z uchwałą Rady Powiatu Węgrowskiego zaczął funkcjonować Ośrodek Interwencji Kryzysowej, który został usytuowany w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie. Ośrodek ten był pierwszą tego typu placówką we wschodniej części województwa mazowieckiego. W niniejszym opracowaniu pragnę szczególnie odnieść się do zadań realizowanych przez ww. Ośrodek w związku z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Poniżej przedstawię analizę liczby udzielonych porad i konsultacji w okresie od 2006 roku do 2015 roku oraz liczby osób korzystających z hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie. Ponadto dokonam analizy kart klientów (osób doznających przemocy w rodzinie) ww. Ośrodka w celu odpowiedzi na następujące pytania: kim są klienci Ośrodka Interwencji Kryzysowej; kto najczęściej jest ofiarą przemocy; kim dla ofiar są sprawcy; jakie rodzaje przemocy najczęściej zgłaszają klienci OIK; z jakich form pomocy i ile razy skorzystały ofiary przemocy?

Charakterystyka powiatu węgrowskiego oraz mapa problemów społecznych występujących na jego terenie

Powiat węgrowski położony jest w środkowo-wschodniej części województwa mazowieckiego, zajmuje powierzchnię 1222 km². Liczba mieszkańców wynosi 67 679 osób. Siedzibą władz powiatowych jest miasto Węgrów liczące 12 572 osoby. Blisko 71% ludności stanowi społeczność wiejska, na terenach miejskich koncentruje się 29% ludności.

Na powiat węgrowski składa się: miasto Węgrów, miasto i gmina Łochów oraz gminy wiejskie: Grębków, Korytnica, Liw, Miedzna, Sadowne, Stoczek i Wierzbno. Struktura administracyjna powiatu obejmuje 112 sołectw oraz 269 miejscowości wiejskich i 2 miejskie.

Powiat węgrowski graniczy od wschodu z powiatem sokołowskim, od południowego wschodu z powiatem siedleckim, od południowego zachodu z powiatem mińskim, od północnego zachodu z powiatami – wyszkowskim i ostrowskim.

„Położenie geograficzne powiatu węgrowskiego jest korzystne, decyduje o tym m.in. bliskie sąsiedztwo wysoko rozwiniętej aglomeracji warszawskiej oraz fakt, iż przez jego teren prowadzą ważne drogi krajowe, m.in.: trasa z Serocka przez Wyszków – Łochów – Węgrów do Sokołowa – Siedlec – Białej Podlaskiej, trasa z Warszawy przez Mińsk Mazowiecki – Łochów do Ostrowi Mazowieckiej. Jedyna linia kolejowa przecinająca powiat zlokalizowana jest w jego północnej części (relacja: Warszawa – Łochów – Małkinia – Białystok).

Powiat węgrowski leży na granicy wpływów kulturowych Mazowsza i Podlasia. Jest zróżnicowany przyrodniczo, historycznie i etnograficznie. Wydaje się, że z całego jego obszaru można wyodrębnić trzy części (podregiony). Część południowo-zachodnia, po lewej stronie rzeki Liwiec – to historycznie związany z Mazowszem obszar rolniczy. Część wschodnia powiatu – to obszar historycznie związany z Podlasiem, również o charakterze rolniczym. Trzeci podregion to część północna powiatu – obszar Doliny Bugu z przewagą lasów i łąk, które sprawiają, że obok rolnictwa rozwinięta jest tu turystyka” (Strategia

rozwoju powiatu węgrowskiego na lata 2007-2015, załącznik nr 1 do uchwały Rady Powiatu Węgrowskiego z 28 grudnia 2007 roku, s. 14-18).

Według danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, w powiecie węgrowskim zamieszkuje około 17 tysięcy rodzin. Średnia wielkość rodziny to 4 osoby. Jednak należy zaznaczyć, że wiele rodzin zamieszkałych na terenie powiatu to rodziny wielodzietne (od 3 do 12 dzieci). Często są to rodziny o niskim standardzie życia, utrzymujące się ze świadczeń rodzinnych i zasiłków z pomocy społecznej. Spośród wszystkich rodzin w powiecie ponad 15% to klienci ośrodków pomocy społecznej. Z danych tych ośrodków wynika, że w 2015 r. z pomocy społecznej skorzystało ogółem 2710 rodzin, co stanowiło 15,8% wszystkich rodzin w powiecie. W rodzinach tych znajdowało się 11 386 osób, co stanowiło 16,82% ogółu ludności powiatu (Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie).

W Ośrodku Interwencji Kryzysowej, który usytuowany jest w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie, w 2015 roku pracowały 4 osoby na etacie: specjalista pracy z rodziną, konsultant prawny, pracownik administracyjno-biurowy (umowa na zastępstwo do końca lutego 2015 r.), podinspektor. Natomiast 8 osób zatrudniono na podstawie umowy – zlecenia: specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prawnik, 3 psychologów, terapeuta do pracy z rodzinami zastępczymi oraz 2 specjalistów psychoterapii uzależnień.

Przedstawiając natomiast mapę problemów społecznych występujących na terenie powiatu węgrowskiego pragnę odnieść się do dwóch dokumentów. Pierwszy to *Diagnoza Społeczna Mazowska*, opracowana przez Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON/JAWOR.

Ww. Bank Informacji w styczniu 2001 roku opracował raport „Aktywność socjalnych organizacji pozarządowych w województwie mazowieckim oraz ich relacje z administracją publiczną”. W raporcie tym obok mapy problemów społecznych oraz analizy zasobów jakimi dysponuje administracja publiczna, przedstawiono również mapę aktywności społecznej. Raport ten był początkowym składnikiem

przedsięwzięcia zmierzającego do przygotowania diagnozy województwa mazowieckiego.

Wynika z niego, że na terenie powiatu węgrowskiego według pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie nasilenie problemów społecznych przedstawia się następująco (podano w kolejności od najbardziej dotkliwych do praktycznie niewystępujących):

- bezrobocie;
- trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych oraz ludzi starszych;
- ubóstwo;
- alkoholizm;
- problemy osób niepełnosprawnych;
- brak dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa;
- trudna sytuacja mieszkaniowa;
- problemy zdrowotne lokalnej społeczności;
- sieroctwo biologiczne i społeczne;
- przemoc w rodzinie;
- zagrożenie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców;
- problemy edukacyjne;
- problemy transportowe;
- problemy osób opuszczających zakłady karne;
- bezdomność;
- problemy imigrantów, repatriantów i uchodźców (Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON/JAWOR, Diagnoza Społeczna Mazowsza „Aktywność socjalnych organizacji pozarządowych w województwie mazowieckim oraz ich relacje z administracją publiczną”, styczeń 2001, s. 18).

Jak widać, przemoc w rodzinie nie jest postrzegana w powiecie węgrowskim jako jeden z najbardziej dotkliwych problemów społecznych. W całym województwie mazowieckim zjawisko to jest umieszczone w kolejności jako 10 problem społeczny.

Drugim dokumentem przedstawiających mapę problemów społecznych na terenie powiatu węgrowskiego jest „Strategia rozwiązywania problemów społecznych na terenie powiatu węgrowskiego na

lata 2008-2015”, która została opracowana przez PCPR w Węgrowie przy współudziale wszystkich Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu, Sądu Rejonowego w Węgrowie, Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie, Komendy Powiatowej Policji w Węgrowie, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Węgrowie oraz organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu w sferze społecznej. Strategia ta w marcu 2008 roku została zatwierdzona i przyjęta do realizacji przez Radę Powiatu Węgrowskiego.

Wynika z niej, że w chwili obecnej na terenie powiatu węgrowskiego oprócz bezrobocia, trudnej sytuacji materialnej rodzin oraz problemów osób niepełnosprawnych ważnym problemem społecznym jest nadużywanie alkoholu i zażywanie narkotyków, co stanowi obecnie jedną z najpoważniejszych kwestii społecznych. Picie alkoholu przez młodzież widziane jest z perspektywy lokalnej jako trzeci najważniejszy problem społeczny (po ubóstwie i bezrobociu). Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców czynów karalnych, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również na ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym. Problem alkoholizmu ma również bezpośredni wpływ na występowanie zjawiska przemocy w rodzinie. Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie wynika, że w 2007 roku do OIK w Węgrowie zarejestrowanych zostało 199 rodzin doświadczających przemocy. Biorąc pod uwagę liczbę osób w tych rodzinach, należy stwierdzić, że w sumie problem ten dotyczył 467 osób, w tym: w 16 rodzinach przemoc była stosowana wobec dzieci, w 164 rodzinach wobec współmałżonka, w 14 rodzinach wobec osób starszych (po 60 roku życia). Sprawcami przemocy byli w 90% mężczyźni nadużywający alkoholu lub uzależnieni od alkoholu (Strategia rozwiązywania problemów społecznych na terenie powiatu węgrowskiego na lata 2008-2015).

Powyższa strategia określa również cele strategiczne do realizacji przez wszystkie instytucje, organizacje i podmioty działające

na terenie powiatu na lata 2008-2015. Trzecim z kolei celem strategicznym do realizacji na ww. lata jest: „Zahamowanie wzrostu spożycia alkoholu, promocja zdrowego stylu życia, rozwijanie postaw sprzyjających temu zachowaniu”. W ramach realizacji tego celu wyróżniono 5 celów operacyjnych. Jeden z nich określa się jako: „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i agresji rówieśniczej”.

W jego ramach realizacji określono następujące kierunki działania:

- prowadzenie zintensyfikowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej i rówieśniczej,
- opracowanie i wdrożenie programu terapeutycznego dla sprawców przemocy,
- organizowanie i prowadzenie działań korekcyjno-edukacyjnych skierowanych do osób stosujących przemoc (*Strategia na lata 2008-2015*).

Jak wynika z powyższego, problem zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu węgrowskiego dostrzegany jest nie tylko przez Policję, ale również przez wiele innych instytucji i organizacji. Pewne jest też to, że na polu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest jeszcze wiele do zrobienia. Duże znaczenie ma i będzie miała prawidłowa realizacja przez policjantów procedury „Niebieskie Karty”, skuteczne i prężne działanie takich instytucji, jak Ośrodki Interwencji Kryzysowej, a także stworzenie zespołów interdyscyplinarnych składających się z przedstawicieli wielu instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na danym małym terenie (gmina, miasto, powiat).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Węgrowie – zadania, formy i rodzaje udzielanej pomocy

„Ośrodek Interwencji Kryzysowej jest placówką wsparcia o zasięgu powiatowym. Prowadzony jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.). Oferta Ośrodka Interwencji Kryzysowej skierowana jest do tych wszystkich,

którzy przeżyli zdarzenia zakłócające dotychczasowy sposób życia, jak również tych, których trudne sytuacje życiowe przerastają. Z usług Ośrodka mogą skorzystać osoby lub rodziny bez względu na wiek, płeć, wykształcenie czy sytuację materialną. Poradnictwo rodzinne w Ośrodku Interwencji Kryzysowej jest nieodpłatne. Naszych klientów nie obowiązuje żadne skierowanie ani rejonizacja (wyjątek stanowią mieszkańcy hostelu). Ośrodek zapewnia możliwość udzielenia schronienia w hostelu Ośrodka w sytuacjach, kiedy istnieje konieczność zaplanowania długotrwałych oddziaływań w stosunku do rodziny. Zadaniem hostelu jest udzielenie tymczasowego, całodobowego schronienia osobom lub rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej (klęska żywiołowa lub ekologiczna, zdarzenia losowe, kryzysy normalne, przemoc domowa, alkoholizm sprawcy przemocy domowej)” (<http://www.pcpr.wegrow.pl/ContentPage.aspx?DocumentID=4019>; dostęp: 20.04.2010 r.).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Węgrowie realizuje zadania określone nie tylko w ustawie o pomocy społecznej, ale również w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Świadczone jest poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne. Konsultanci i specjaliści Ośrodka Interwencji Kryzysowej udzielają wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie, podejmują działania wynikające z potrzeby istnienia ośrodka specjalistycznego, w którym osoby będące ofiarami przemocy uzyskują pomoc specjalistyczną w zakresie psychologicznym, pedagogicznym, prawnym i socjalnym. Służą wsparciem osobom w kryzysie lub osobom zagrożonym kryzysem (Informacje opracowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie i Ośrodek Interwencji Kryzysowej).

Jak wynika z powyższych informacji, formy pomocy świadczone m.in. ofiarom przemocy w rodzinie bezpośrednio wynikają z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W tym miejscu warto się jednak odnieść bardziej szczegółowo do poszczególnych form pomocy, na czym one polegają, na czym polega interwencja kryzysowa i jakie powinna mieć cechy.

Zgodnie z art. 3 ww. ustawy osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się pomocy, w szczególności w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego i socjalnego. Poradnictwo medyczne (pomoc medyczna) to przede wszystkim specjalistyczna pomoc psychiatryczna, pozwalająca ocenić funkcjonowanie osoby pokrzywdzonej w wymiarze zdrowia psychicznego, z uwzględnieniem specyfiki doświadczania przemocy. Obejmuje ona również problem nadużywania alkoholu lub innych środków psychoaktywnych przez ofiarę (Materiał szkoleniowy Ośrodka Interwencji Kryzysowej przygotowany na konferencje pn. „Budowanie lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie”, zorganizowane w 2006 roku przez PCPR Węgrów i KPP Węgrów).

Natomiast pomoc psychologiczna według Ośrodka Interwencji Kryzysowej powinna być podzielona na następujące etapy:

- diagnoza występującego problemu (diagnoza form przemocy, zrozumienie jej mechanizmów i skutków);
- stworzenie i wprowadzenie w życie planu bezpieczeństwa (zapewnienie schronienia w nagłych przypadkach, opracowanie „planu awaryjnego”, odbudowanie pozytywnych, wspierających związków ofiara – najbliższe otoczenie);
- praca nad skutkami przemocy (odbudowanie poczucia własnej wartości, dostrzeżenie możliwości obrony swych praw, uznanie ważności swych uczuć, myśli, wyborów, decyzji) (*Materiał szkoleniowy...*).

Z dokonanej analizy dokumentów Ośrodka Interwencji Kryzysowej wynika, że dwa pierwsze etapy tej formy pomocy, tj. diagnoza występującego problemu oraz stworzenie i wprowadzenie w życie planu bezpieczeństwa, to zadania nie tylko dla psychologa, ale również dla specjalisty do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dokładnie strukturę zatrudnienia Ośrodka Interwencji Kryzysowej przedstawię w dalszej części opracowania.

Następną formą pomocy świadczonej ofiarom przemocy w rodzinie przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Węgrowie jest pomoc prawna, która ma charakter porad konsultanta – prawnika.

Pozwala ocenić sytuację ofiary oraz planować i monitorować podejmowane przez nią kroki prawne (np. pomoc w opracowaniu pism procesowych, skierowanie do odpowiedniej instytucji itp.) (*Materiał szkoleniowy...*). Ostatnią formą pomocy wymienioną w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest pomoc socjalna, która pozwala na ocenę zasobów oraz deficyty w wymiarze ekonomiczno-materialnym. Ma charakter interwencyjny. Polega na kontaktach specjalisty z innymi instytucjami, których działanie może wydatnie poprawić sytuację ofiary (*Materiał szkoleniowy...*). Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Węgrowie nie świadczy bezpośrednio pomocy materialnej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, pomoc ta polega, jak wspomniano powyżej, na wymianie informacji i kontaktach specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy z instytucjami, które taką pomoc świadczą (Ośrodki Pomocy Społecznej, fundacje, stowarzyszenia takie, jak np. Caritas).

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadziła również zmiany w innych ustawach. I tak w ustawie z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej wprowadziła zmiany w art. 43 ust. 1, dodając pojęcie interwencji kryzysowej. Według tej ustawy „interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej” (ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, Dz.U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.).

Z powyższej definicji można wyodrębnić następujące cechy interwencji kryzysowej:

- natychmiastowy charakter pomocy,
- dyspozycyjność osoby interweniującej,
- duża intensywność kontaktów w krótkim czasie,
- relacja wsparcia społecznego,
- stawianie szybkiej i selekcyjnej diagnozy kryzysu,
- koncentracja na problemie centralnym,

- ochrona i wzmacnianie „ja” klienta,
- zastosowanie krótkoterminowych technik terapeutycznych.

Art. 3 ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie stwierdza, że osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się pomocy w formie zapewnienia na żądanie osoby dotkniętej przemocą bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Dlatego też Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Węgrowie posiada hostel, w którym znajdują schronienie m.in. ofiary przemocy. Ośrodek zapewnia możliwość udzielenia schronienia w Hostelu Ośrodka w sytuacjach, kiedy istnieje konieczność zaplanowania długotrwałych oddziaływań w stosunku do rodziny. Zadaniem Hostelu jest udzielenie tymczasowego, całodobowego schronienia osobom lub rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej (klęska żywiołowa lub ekologiczna, zdarzenia losowe, kryzysy normatywne, przemoc domowa, alkoholizm sprawcy przemocy domowej). Decyzję o skierowaniu do hostelu Ośrodka wydaje dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie na wniosek osoby ubiegającej się o skierowanie do hostelu oraz w oparciu o rodzinny wywiad środowiskowy, przeprowadzony przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie do hostelu. Organizację pobytu oraz szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Węgrowie określa uchwała Rady Powiatu. Pobyt w hostelu jest odpłatny, ustalany w uzgodnieniu z osobą kierowaną i ośrodkiem pomocy społecznej właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby kierowanej. Kwota odpłatności ponoszona przez osobę zainteresowaną uzależniona jest od wysokości dochodu rodziny w odniesieniu do kryterium dochodowego określonego zgodnie z art. 8 ustawy o pomocy społecznej. Różnica pomiędzy ustaloną w decyzji opłatą a miesięcznym kosztem utrzymania osoby skierowanej pokrywana jest przez ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby umieszczonej w Ośrodku. Hostel dysponuje 5 miejscami. Osoby w nim przebywające mają zapewnione domowe warunki. Mieszkańcy mają do dyspozycji pokoje

dwuosobowe, przestronną kuchnię, pralnię, prysznic, toalety. Utrzymywanie porządku we wszystkich tych pomieszczeniach jest obowiązkiem mieszkańców. Mieszkańcy hostelu mają możliwość korzystania ze stałej profesjonalnej pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej. Czas trwania pobytu w hostelu zależy od sytuacji klienta. Regulamin pobytu w hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej zakłada, że okres przebywania w nim jest nie dłuższy niż 3 miesiące. W wyjątkowych sytuacjach możliwe jest przedłużenie pobytu w celu całkowitego rozwiązania problemu, będącego powodem umieszczenia danej osoby w hostelu. Decyzję o przedłużeniu pobytu podejmuje dyrektor PCPR na wniosek zespołu specjalistów zajmujących się mieszkańcem Hostelu” ([http://www.pcpr.wegrow.pl/ContentPage.aspx? DocumentID=4031](http://www.pcpr.wegrow.pl/ContentPage.aspx?DocumentID=4031); dostęp: 20.04.2010 r.).

Z dokonanej analizy dokumentacji dotyczącej hostelu prowadzonej przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Węgrowie wynika, że w latach 2006-2015 w hostelu zamieszkiwało ogółem 16 rodzin, tj. 34 osoby, w tym 19 dzieci.

Tabela 1. Liczba rodzin przebywających w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Węgrowie w latach 2006-2015

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin przebywających w Hostel	3	2	2	3	1	1	1	-	1	2
Liczba osób przebywających w hostelu	6	2	6	6	3	1	1	-	5	4
w tym dzieci	3	-	4	3	2	1	1	-	3	2

Źródło: dane Ośrodka Interwencji Kryzysowej, opr. własne.

W znaczeniu ustawowym pomoc rodzinom świadczona przez takie instytucje, jak Ośrodki Interwencji Kryzysowej powinna mieć charakter kompleksowy, a Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie powinny pełnić w tym systemie rolę koordynatora działań. Podstawowymi elementami pomocy rodzinom, które mają trudności w pełnieniu

swoich funkcji, są: specjalistyczne poradnictwo rodzinne, terapia rodzinna i praca socjalna. Z diagnozy problemów i potrzeb społecznych dokonanych przez PCPR wynika, że najważniejszymi kwestiami, wokół których powinna nastąpić koncentracja, są działania profilaktyczne zapobiegające dysfunkcjom osób i rodzin w życiu społecznym oraz prowadzenie specjalistycznej pomocy rodzinom w kryzysie. Prowadzenie takiej działalności wymaga profesjonalnej kadry oraz umiejętności współdziałania z partnerami: lokalnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

Od 2005 roku w ramach Programu Budowy Lokalnego Systemu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Powiecie Węgrowskim na lata 2005-2010 w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Węgrowie funkcjonuje zespół specjalistów, którzy zawodowo zajmują się problematyką pomocy dziecku i rodzinie. W analizowanym okresie skład tego zespołu był różny. Zmieniali się też specjaliści. W 2009 roku ośrodek prowadzili: konsultant – koordynator pracy zespołu, konsultant ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pedagog, psycholog, dwóch prawników, konsultant ds. uzależnień, psychiatrę, aspirant pracy socjalnej. Natomiast w 2015 roku w skład zespołu wchodził: specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prawnik, 3 psychologów, terapeuta do pracy z rodzinami zastępczymi oraz 2 specjalistów psychoterapii uzależnień.

Wymienieni specjaliści prowadzili działania w zakresie rozwiązywania problemów osób i rodzin, udzielali porad i konsultacji indywidualnych zgłaszającym się osobom, rodzinom zastępczym i naturalnym, wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. W zasadzie wszyscy ww. specjaliści OIK pracowali również z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.

Z danych Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie wynika, iż liczba osób, ofiar przemocy w rodzinie zgłaszających się po pomoc, stale rośnie. W 2004 roku z pomocy specjalistów skorzystało 39 rodzin. W 2005 roku z pomocy w zakresie poradnictwa specjalistycznego-pedagogicznego, psychologicznego i prawnego w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Węgrowie skorzystało ogółem 76 osób.

Większość spraw dotyczyła przemocy w rodzinie. W poniższej tabeli znajdują się dane statystyczne dotyczące liczby rodzin i osób objętych pomocą i wsparciem przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w analizowanym okresie, tj. w latach 2006-2015.

Tabela 2. Liczba rodzin i osób objętych pomocą i wsparciem przez OIK w latach 2006-2015

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin objętych pomocą i wsparciem	194	389	438	428	442	498	489	401	430	451
w tym w zakresie zwalczania przemocy	78	128	138	126	113	243	152	149	126	176
Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia	295	800	767	574	641	715	632	511	520	577
w tym w zakresie zwalczania przemocy	118	199	163	176	165	356	198	210	173	204

Źródło: dane Ośrodka Interwencji Kryzysowej, opr. własne.

Jak widać z danych przedstawionych w tabeli 2, liczba rodzin i osób, którym udzielono pomocy w ostatnich trzech analizowanych latach, utrzymuje się na bardzo podobnym, zbliżonym poziomie we wszystkich wymienionych w tabeli kategoriach. W roku 2006 działalność Ośrodka Interwencji Kryzysowej zaczęła intensywnie się rozwijać. Wszyscy wymienieni wcześniej specjaliści w pełnym składzie personalnym zaczęli pracę w zasadzie od 2007 roku.

PCPR w Węgrowie, poprzez funkcjonowanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej, ma doświadczenie w zakresie problemu przemocy

w rodzinie, pomocy i wsparcia dla ofiar przemocy. Realizując założone cele, **wpracowano system przepływu informacji pomiędzy instytucjami**, na zasadzie którego OIK informowany jest przez instytucje zajmujące się pomocą dziecku i rodzinie o przypadkach zaistnienia sytuacji kryzysowych wymagających interwencji. Zgodnie z poleceniami Komendanta Powiatowego Policji w Węgrowie, w większości przypadków dzielnicowi informują OIK o ujawnionych przypadkach przemocy w rodzinie. Szczególnie dotyczy to rodzin, w których potrzebne są ww. formy pomocy specjalistycznej, przede wszystkim psychologicznej.

Osobom zgłaszającym się po pomoc do Ośrodka Interwencji Kryzysowej, które znalazły się w sytuacji kryzysowej, udzielono wsparcia w zakresie:

- udzielania porad psychologicznych, pedagogicznych, socjalnych i prawnych dotyczących rozwiązania konkretnego problemu;
- udostępniania materiałów (broszur, poradników i ulotek) na temat m.in. przemocy i sposobów radzenia sobie z nią;
- wspierania osoby/rodziny we wszystkich działaniach, przy realizacji których osoba/rodzina nie była w stanie sobie poradzić przy wychodzeniu z kryzysu;
- udzielania pomocy przy załatwianiu spraw związanych z sytuacją kryzysową w prokuraturze, sądzie, na policji, u lekarza, w szkole, w miejscowym ośrodku pomocy społecznej;
- współpracy z instytucjami i służbami zaangażowanymi w sytuację kryzysową danej osoby;
- udzielania schronienia w hostelu OIK w celu odizolowania od sprawców przemocy.

Tabela 3 przedstawia liczbę udzielonych porad i konsultacji przez poszczególnych specjalistów i konsultantów. Ośrodek Interwencji Kryzysowej dysponuje danymi tylko z lat 2007-2015. W 2006 roku nie gromadzono tego typu informacji.

Tabela 3. Liczba udzielonych porad i konsultacji w latach 2007-2015 przez poszczególnych specjalistów i konsultantów Ośrodka Interwencji Kryzysowej

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Specjalista ds. przeciwdziałania przemocy	249	186	181	98	356	195	210	64	77
Terapeuci ds. uzależnień	109	251	240	85	445	349	133	167	197
Prawnicy	169	160	203	79	278	451	582	603	529
Psycholodzy	113	265	185	88	193	482	390	475	457
Psychiatra	-	17	25	13	-	-	-	-	

Źródło: dane Ośrodka Interwencji Kryzysowej, opr. własne.

Odnośząc się do danych w tej tabeli należy wspomnieć, że psycholog rozpoczął pracę od kwietnia 2007 roku, natomiast psychiatra pracował od września 2008 roku do końca 2010 roku. Specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie najwięcej porad i konsultacji udzielił w 2011 roku. W następnych latach liczba tych porad i konsultacji znacznie spadła. Spowodowane to było tym, iż ww. specjalista większość swoich obowiązków zawodowych wypełniał w pracach Zespołów Interdyscyplinarnych i Grup Roboczych w poszczególnych gminach i miastach powiatu węgrowskiego. Ponadto ww. specjalista, jak również specjalista psychoterapii uzależnień, od 2012 roku prowadzą zajęcia profilaktyczne we wszystkich typach szkół oraz zajęcia dla osób dorosłych (nauczyciele, rodzice i inni). Tylko w 2015 roku w ramach działań profilaktycznych specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie przeprowadził w 8 szkołach funkcjonujących na terenie powiatu węgrowskiego pogadanki w ramach programu profilaktycznego „Przeciwdziałanie agresji i przemocy rówieśniczej w szkołach oraz przemocy w rodzinie”. Wspieraniem objęto: 37 klas, tj. 787 uczniów i 40 nauczycieli. Ponadto 19.05.2015 r. specjalista ten brał udział w konferencji dotyczącej Profilaktyki Krzywdzenia Małych Dzieci w ramach projektu „Bezpieczny Start” organizowanej przez Placówki Wsparcia Dziennego „Iskierka Nadziei” Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce. Działania profilaktyczne są jednym z zadań nałożonych na organy samorządu powiatowego przez ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Należy również zaznaczyć, że pomoc ofiarom przemocy była świadczona nie tylko przez jednego ww. specjalistę. Zgodnie z przyjętymi zasadami w Ośrodku Interwencji Kryzysowej specjalista ds. przeciwdziałania przemocy jest pierwszą osobą, która spotyka się z ofiarami przemocy i diagnozuje ich sytuację. Następnie ofiary przemocy kieruje do innych specjalistów i konsultantów. Tak więc dane zawarte w tabeli 3 w części przypadków porad udzielonych przez prawników, psychologa i innych konsultantów dotyczą ofiar przemocy w rodzinie. Bardzo często jedna osoba, ofiara przemocy, korzysta z pomocy kilku specjalistów, niekiedy nawet wszystkich. Bliższe dane na ten temat zostaną przedstawione w dalszej części tego opracowania.

Odnosząc się natomiast do współpracy Policji powiatu węgrowskiego z PCPR i OIK należy stwierdzić, że polegała ona nie tylko na realizacji szkoleń, wymianie informacji czy pracy w zespołach interdyscyplinarnych. To również, szczególnie w ostatnim okresie, wspólne przeprowadzanie interwencji w rodzinach dotkniętych zjawiskiem przemocy, podejmowanie innych działań dotyczących już konkretnych rodzin. Od 2003 roku do każdej Niebieskiej Karty – B dołączona jest informacja PCPR i OIK o formach pomocy dla ofiar przemocy. W informacji tej podane są dni i godziny dyżurowania konsultantów i specjalistów, dane adresowe. Oprócz konsultacji i porad osobistych udzielane są konsultacje telefoniczne i mailowe.

Ważnym przedsięwzięciem w budowaniu lokalnych koalicji na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie było zorganizowanie 20 kwietnia 2006 roku w Starostwie Powiatowym w Węgrowie **konferencji pod nazwą „Budowanie lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie”**. Była to wspólna inicjatywa Wydziału Prewencji KP w Węgrowie i PCPR w Węgrowie. W konferencji tej wzięli udział przedstawiciele różnych instytucji powiatu węgrowskiego, którym bliska jest tematyka wspierania i pomocy rodzinie i dziecku, m.in. przedstawiciele Mazowieckiego Urzędu Marszałkowskiego, Starostwa Powiatowego w Węgrowie, Sądu Rejonowego w Węgrowie, prokuratury, poradni psychologiczno-pedagogicznej, służby zdrowia, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, przedstawiciele oświaty, w tym Ośrodków Szkolno-

Wychowawczych i Domu Dziecka, a także kierownicy wszystkich Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, kuratorzy sądowi, przedstawiciele lokalnych mediów, Caritasu, Kościoła oraz przedstawiciele organizatorów, tj. PCPR i KPP Węgrów. Głównym celem konferencji było nawiązanie współpracy wszystkich służb, organizacji i instytucji zajmujących się problematyką dziecka i rodziny, wytyczenie kierunków działań oraz skoordynowanie działań profilaktyczno-opiekuńczych prowadzonych przez ww. instytucje i organizacje.

Konferencja ta zakończyła się debatą, po której sformułowano kilkanaście wniosków do realizacji. Część z nich, która dotyczyła m.in. tworzenia zespołów interdyscyplinarnych i ulepszenia wymiany informacji pomiędzy instytucjami, została już zrealizowana. Efektem tego spotkania było również zorganizowanie w poszczególnych gminach konferencji o zbliżonej tematyce, a zasięgiem terytorialnym obejmujących tylko teren samej gminy. Brali w nich udział przedstawiciele wszystkich instytucji, organizacji działających na terenie gminy, m.in. dzielnicowi i Kierownicy Posterunków Policji. Podejmowano wtedy już konkretne decyzje dotyczące pomocy poszczególnym rodzinom.

Zorganizowanie szeregu ww. konferencji zaowocowało znaczną poprawą wymiany informacji o rodzinach, w których występuje zjawisko przemocy, a co za tym idzie – znacznym zwiększeniem liczby osób i rodzin, którym udzielono pomocy w różnych formach, czy to prawnej, psychologicznej, medycznej, czy socjalnej.

Podsumowując należy stwierdzić, że umożliwienie osobom, które znalazły się w sytuacji kryzysowej, uzyskania wieloaspektowego wsparcia wpływa pozytywnie na rozwiązanie różnych problemów, z jakimi borykają się niektóre rodziny, zwłaszcza te, w których występuje przemoc domowa.

Klienci Ośrodka Interwencji Kryzysowej – analiza kart klienta

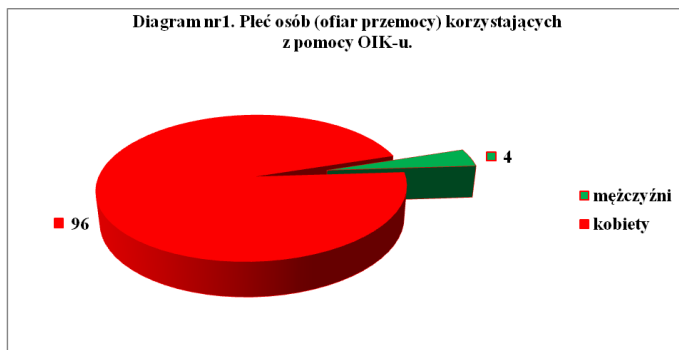
Dokładnej analizie poddano 100 kart klientów ww. Ośrodka. Ze wszystkich około trzech tysięcy kart wybrano te (około 1000), w któ-

rych klienci zgłaszali przemoc domową w latach 2006-2009, a następnie losowo wyłoniono 100 kart, które poddano szczegółowej analizie. Dokonano jej w siedzibie Ośrodka. Pozwoliła ona odpowiedzieć m.in. na pytania: kim są klienci Ośrodka Interwencji Kryzysowej; kto najczęściej jest ofiarą przemocy; kim dla ofiar są sprawcy; jakie rodzaje przemocy najczęściej zgłaszają klienci OIK, z jakich form pomocy i ile razy skorzystały ofiary przemocy?

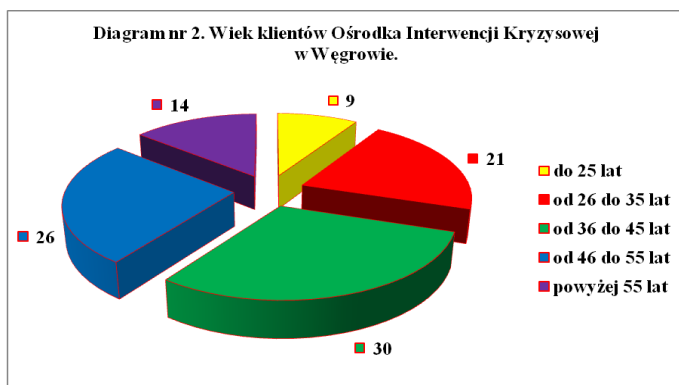
Diagram 1 dotyczy płci osób (ofiar przemocy) korzystających z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej. Z danych wynika, że znaczna większość klientów Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie, to kobiety. Ze stu losowo wybranych kart, w 96 przypadkach klientami były właśnie kobiety, a tylko w 4 przypadkach mężczyźni.

Diagram 2 dotyczy wieku klientów (ofiar przemocy) Ośrodka. Z danych tych wynika, że znaczna większość osób zgłaszających się po pomoc, to osoby w przedziale wieku od 26 do 55 lat (łącznie 77 osób), z czego osoby w przedziale wieku od 36 do 45 lat stanowiły 30%, osoby pomiędzy 46 a 55 rokiem 26%, a osoby pomiędzy 26 a 35 rokiem 21%. Osoby młodsze i starsze stanowiły tylko 23%.

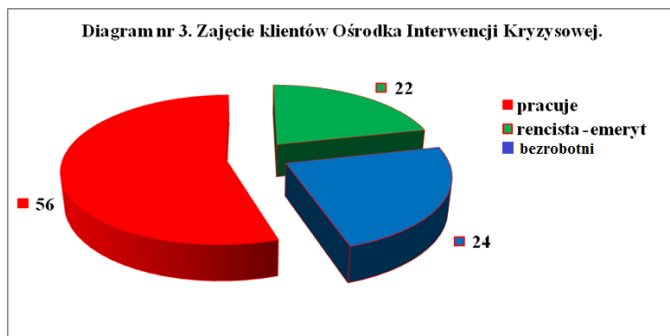
Na diagramie 3 przedstawiono zajęcia klientów Ośrodka, z podziałem na osoby pracujące, osoby bezrobotne oraz rencistów i emerytów. Z przedstawionych danych wynika, że ponad połowa klientów Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie pracuje (56%), prawie $\frac{1}{4}$ osób przebywa na rencie lub emeryturze (22%) i prawie $\frac{1}{4}$ nie ma stałego zatrudnienia ani dochodu, są to osoby bezrobotne (24%). Z analizy kart klientów wynika, że wśród ostatniej grupy osób znacznie częściej występuje przemoc ekonomiczna.

Źródło: Badania własne.

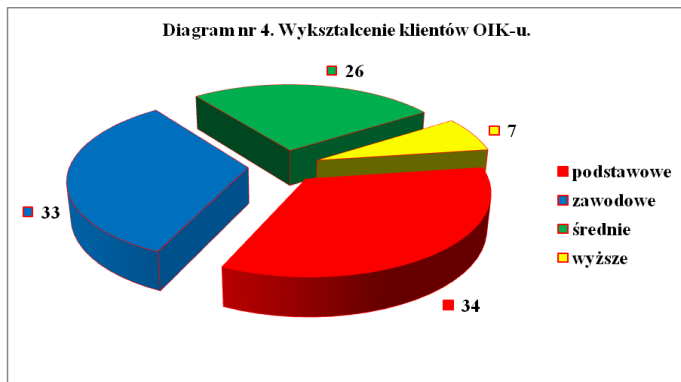

Źródło: Badania własne.

Źródło: Badania własne.

Z diagramu 4 wynika, że wśród klientów (ofiar przemocy) Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie dominują ludzie o niższym wykształceniu, tj. podstawowym i zawodowym – łącznie stanowią 67%. Osób ze średnim wykształceniem jest 26%, a z wyższym tylko 7%.

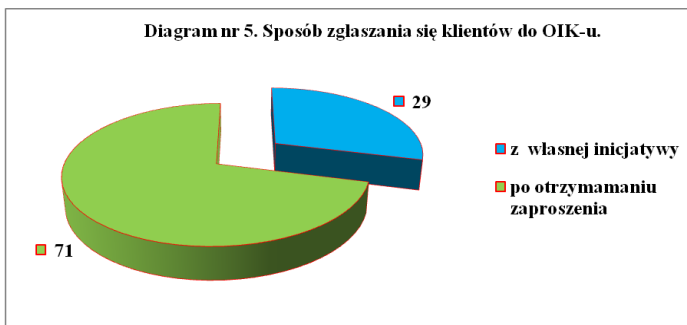
Źródło: Badania własne.

Klienci do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w zasadzie trafiają w dwojaki sposób. Zgłaszają się z własnej inicjatywy bądź trafiają po wcześniejszym otrzymaniu zaproszenia. Zaproszenia są wysyłane po uprzednim powiadomieniu o sytuacji kryzysowej w rodzinie przez inne instytucje i organizacje, np. policjanci informują OIK o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty”. Wtedy do ofiar przemocy wysyłane są zaproszenia na spotkanie w Ośrodku. Często też do Ośrodka Interwencji Kryzysowej kierują przedstawiciele innych instytucji i organizacji. Nie informują oni pisemnie OIK, tylko osoby zainteresowane bezpośrednio kierują do Ośrodka. Sposób zgłaszania się klientów do Ośrodka Interwencji Kryzysowej zaprezentowano na diagramie 5, z którego wynika, że 29% klientów zgłasza się z własnej inicjatywy, pozostałe 71% po wcześniejszym otrzymaniu zaproszenia. Z dokonanej analizy dokumentacji Ośrodka wynika, że na pierwsze spotkania, po otrzymaniu informacji np. z policji, zapraszane są ofiary przemocy. Dopiero po zapoznaniu się z danym problemem (postawieniem diagnozy problemu) na spotkania zapraszane są kolejne osoby, tj. sprawcy

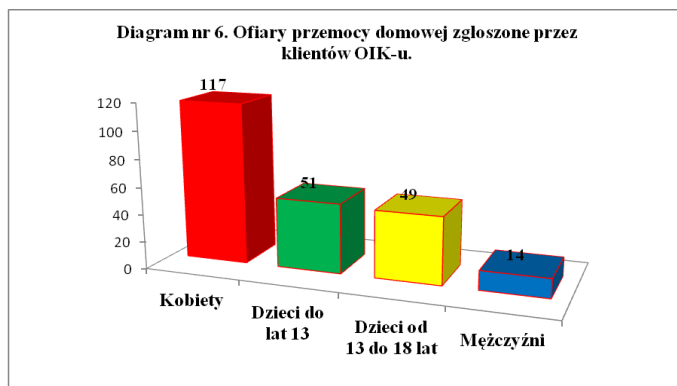
i inne, które mogą pomóc w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej w rodzinie oraz które wymagają pomocy i wsparcia.

Diagram 6 zawiera dane dotyczące liczby ofiar przemocy zgłoszonych przez stu klientów Ośrodka i wynika z nich, że 100 klientów Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie zgłosiło przemoc w rodzinie, gdzie ofiarami łącznie było 231 osób. Największa liczba ofiar to kobiety, następnie dzieci w wieku do 13 lat oraz dzieci od 13 do 18 lat. Dane te są bardzo zbieżne z danymi statystycznymi dotyczącymi procedury „Niebieskie Karty”, prowadzonej przez KPP w Węgrowie. Kobiety łącznie stanowiły ponad 50% ogółu wszystkich ofiar, dzieci do lat 13 – 22% wszystkich ofiar, dzieci od 13 do 18 lat – ponad 21%, a mężczyźni niewiele ponad 6%. Prawie identyczne wskaźniki procentowe odnotowano przy procedurze „Niebieskie Karty”, w tym przypadku w zasadzie tylko kilka procent mniej było ofiar przemocy wśród dzieci pomiędzy 13 a 18 rokiem życia.

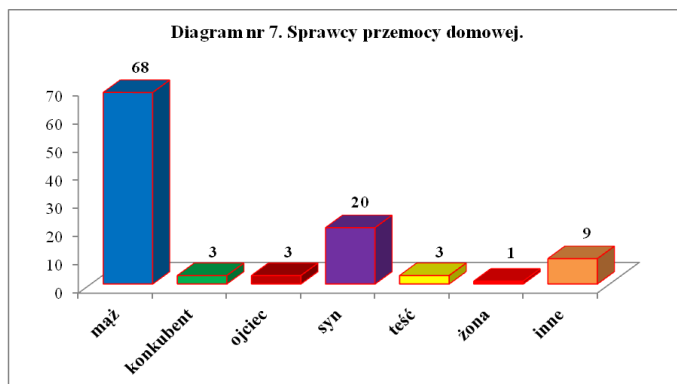
Analizując karty klientów, można również uzyskać informacje na temat sprawców przemocy, m.in. kim są dla ofiar oraz czym się zajmują (diagram 7). Z analizy stu kart klientów wynika, że w 7 przypadkach sprawcami przemocy były po dwie osoby. W znacznej większości (68 sprawców) dla osób zgłaszających się do OIK sprawcami byli mężowie, co stanowiło ponad 63% ogółu. Następną w kolejności grupę stanowili synowie – 20 przypadków, czyli ponad 18%. Po trzy przypadki jako sprawców klienci OIK wskazali konkubenta, ojca i teścia, w jednym przypadku żonę. W kategorii osób innych sprawcami byli m.in.: brat, teściowa, ojczym, dwukrotnie synowa i zięć oraz dwukrotnie córka, w tym w jednym przypadku córka nieletnia. W siedmiu rodzinach odnotowano więcej jak jednego sprawcę. W dwóch przypadkach sprawcami byli mąż z synem oraz syn z synową, po jednym mąż z teściem, teść z teściową oraz córka z zięciem.

Źródło: Badania własne.

Źródło: Badania własne.

Źródło: Badania własne.

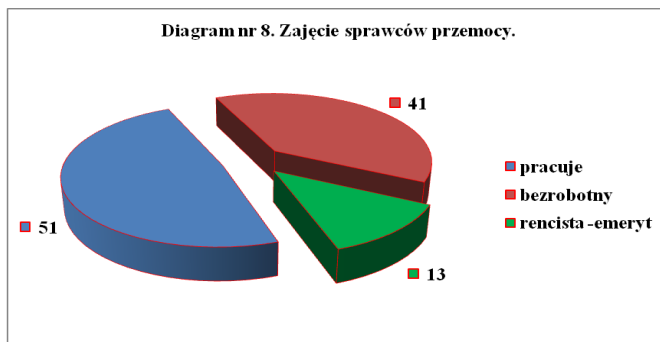

Diagram 8 dotyczy zajęcia sprawców przemocy; z danych wynika, że prawie 48% sprawców pracuje, około 40% to osoby bezrobotne, natomiast pozostałe 12% pobiera renty lub emerytury.

Dokonując analizy kart klientów ośrodka można uzyskać informację, czy przemoc w rodzinie wystąpiła po raz pierwszy, czy występowała wielokrotnie (diagram 9). Z danych wynika, że tylko w przypadku 19 osób przemoc w rodzinie wystąpiła po raz pierwszy. Większość z nich bezpośrednio po wystąpieniu zjawiska przemocy szukało pomocy, bądź zgłaszając się bezpośrednio do Ośrodka Interwencji Kryzysowej, bądź dzwoniąc na policję z prośbą o przeprowadzenie interwencji. Z 81 kart klientów Ośrodka, w przypadku których przemoc występowała wielokrotnie, 91% osób (74 osoby) już wcześniej zgłaszało przypadki przemocy do innych instytucji i organizacji. W większości była to policja. Tylko 9% klientów z tej grupy (7 osób) nie zgłaszało informacji o przemocy w swojej rodzinie. Ośrodek Interwencji Kryzysowej był zatem pierwszą instytucją, do której osoby te zwróciły się o pomoc.

Interesująco przedstawiają się dane zawarte w diagramie 10, dotyczące poszczególnych rodzajów przemocy zgłaszanych przez klientów ww. Ośrodka. Wynika z nich, że w każdym ze stu badanych przypadków występowała przemoc psychiczna, w 89 przypadkach przemoc fizyczna, w 36 przypadkach przemoc ekonomiczna i przemoc seksualna w 11 przypadkach.

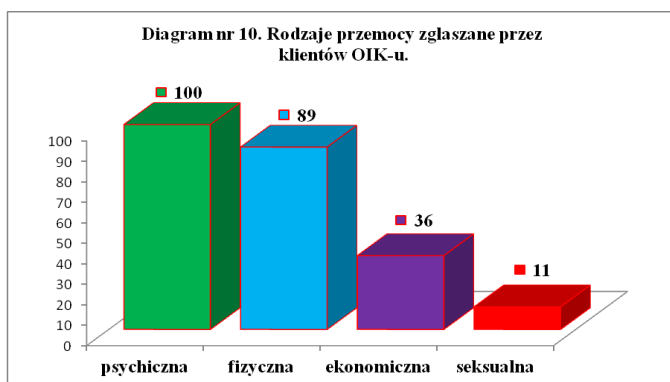
Kolejne dane dotyczą tego, z porad których konsultantów (specjalistów) i z jakich form pomocy skorzystali klienci. Jeden klient mógł skorzystać ze wszystkich form pomocy świadczonych przez ww. Ośrodek (diagram 11). Klienci (ofiary przemocy) Ośrodka Interwencji Kryzysowej we wszystkich stu przypadkach skorzystali z pomocy konsultanta ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zgodnie z zasadami przyjętymi przez OIK, to właśnie on dokonuje diagnozy problemu i do niego w pierwszej kolejności umawiane są osoby, które doświadczyły przemocy. Następnie klienci korzystają z pomocy innych specjalistów.

Źródło: Badania własne.

Źródło: Badania własne.

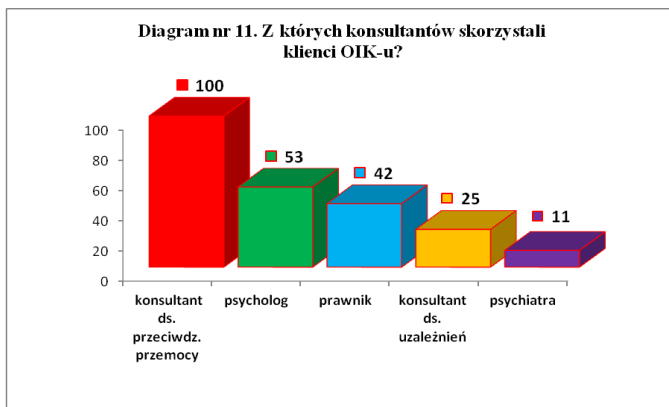

Źródło: Badania własne.

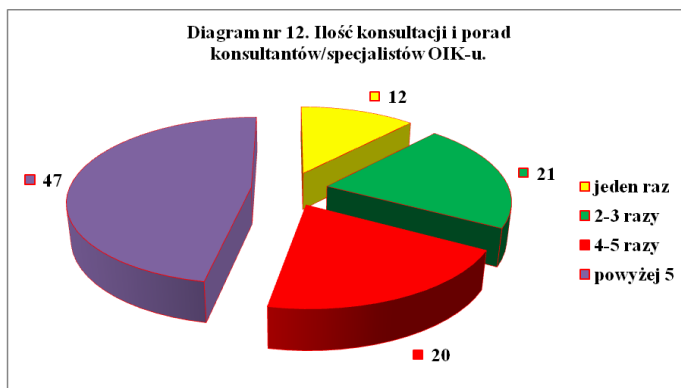
Najwięcej badanych osób zwróciło się o pomoc do psychologa (53 osoby) i do prawników (42 osoby). Najmniej badanych skorzystało z pomocy konsultanta ds. uzależnień (25 osób) i lekarza psychiatrii (11 osób). Należy przy tym zaznaczyć, że poszczególne osoby zwracały się kilkakrotnie po pomoc do poszczególnych konsultantów/specjalistów. Najczęściej po kilka razy ofiary pomocy korzystają z pomocy psychologa.

Szczegółowe dane dotyczące częstości korzystania z różnych form pomocy świadczonych przez OIK przedstawia diagram 12. Z danych wynika, że osoby, które zgłaszają się po pomoc do ww. Ośrodka, nie ograniczają się tylko do jednego spotkania. Jak wynika ze stu analizowanych kart, tylko 12 osób skorzystało jeden raz z pomocy specjalistów OIK, prawie 50% (47 osób) więcej niż pięć razy. Należy również zaznaczyć, że dane zwarte w powyższym diagramie mogą być nie do końca aktualne. Analizie poddano tylko karty z lat 2006-2009. W części kart ostatnie wizyty były odnotowane rok lub dwa lata przed dokonanym badaniem (luty 2010). Były też karty klientów z 2009 roku, w tym również z II półrocza tego roku. Istnieje zatem przypuszczenie, że pomoc tym klientom będzie świadczona jeszcze w 2010 roku i w następnych latach.

Podsumowując dokonaną analizę kart klientów OIK, można stwierdzić, że większość klientów Ośrodka wśród ofiar przemocy to kobiety z wykształceniem podstawowym lub zawodowym, pracujące, w przedziale wieku od 36 do 55 lat, zgłaszające w większości przypadków przemoc psychiczną i fizyczną, która stosowana była w ich rodzinach wielokrotnie. Osoby te zgłaszały się zazwyczaj po otrzymaniu zaproszenia z Ośrodka i najczęściej korzystały z usług Ośrodka więcej niż 5 razy, w szczególności z pomocy konsultanta ds. przeciwdziałania przemocy, psychologa i prawników. Natomiast najczęściej sprawcami przemocy byli mężczyźni, mężowie lub synowie ofiar, w nieznaczącej większości pracujący.

Źródło: Badania własne.

Źródło: Badania własne.

Zakończenie

Reasumując można stwierdzić, że zakres zadań organów samorządów administracji państwowej i samorządowej, w tym samorządu powiatowego, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest bardzo szeroki. Zaczynając od typowego poradnictwa, poprzez działania interwencyjne zapewniające bezpieczeństwo osobie doznającej przemo-

cy, pomoc psychologiczną, wsparcie, pomoc prawną, specjalistyczną, schronienie w hostelu, działania profilaktyczne, kończąc na działaniach pomocowych określonych przez grupę roboczą. Od momentu powstania Zespołów Interdyscyplinarnych w każdej z gmin powiatu węgrowskiego, większość zadań dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa osób doznających przemocy w rodzinie przejęły samorządy gminne. Niemniej w poszczególnych gminach powiatu węgrowskiego, poza działalnością Zespołów Interdyscyplinarnych i Grup Roboczych, nie jest świadczona inna pomoc, w tym pomoc specjalistyczna, psychologiczna, prawna, terapeutyczna. Dlatego też działalność OIK w takich powiatach, jak węgrowski, jest bardzo ważna i znacząca. Osoby doznające przemocy w rodzinie mogą uzyskać kompleksową pomoc w różnych formach. Świadczą o tym dane statystyczne przedstawione w niniejszym opracowaniu.

Bardzo ważnym elementem przy przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i pomocy już konkretnym osobom/rodzinom jest szybki przepływ informacji, bieżąca i ścisła współpraca pomiędzy wszystkimi podmiotami zajmującymi się konkretnymi już przypadkami. Udział specjalistów, konsultantów i pracowników Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Węgrowie w posiedzeniach Grup Roboczych i Zespołów Interdyscyplinarnych bezsprzecznie pozwala na szybki przepływ informacji oraz dobrą współpracę.

Można zatem stwierdzić, że Ośrodek Interwencji Kryzysowej w powiecie węgrowskim jest pewnego rodzaju liderem na polu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomocy konkretnym już rodzinom.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dziennik Ustaw Nr 209, poz. 1245 z dnia 3 października 2011 r.).

Strony internetowe

[http://www.pcpr.wegrow.pl/ContentPage.aspx?DocumentID=4019;](http://www.pcpr.wegrow.pl/ContentPage.aspx?DocumentID=4019)
dostęp: 20.04.2010 r.

Inne dokumenty

Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych KLON/JAWOR, Diagnoza Społeczna Mazowska „Aktywność socjalnych organizacji pozarządowych w województwie mazowieckim oraz ich relacje z administracją publiczną”, styczeń 2001.

Materiał szkoleniowy Ośrodka Interwencji Kryzysowej przygotowany na konferencje pn. „Budowanie lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie”, przeprowadzone w 2006 roku przez PCPR Węgrów i KPP Węgrów.

Strategia rozwoju powiatu węgrowskiego na lata 2007-2015, załącznik nr 1 do Uchwały Rady Powiatu Węgrowskiego z 28 grudnia 2007 r.

Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie.

Informacje opracowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie i Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

Informacje opracowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie i Ośrodek Interwencji Kryzysowej – sprawozdania z działalności za lata 2006-2015.